

Odlišné stanovisko sudcu Lajosa Mészárosa
k nálezu II. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky
sp. zn. II. ÚS 53/2016 z 13. októbra 2016

1.1 Azyl a extradícia sú zvláštnym spôsobom prepojené a zároveň svojbytné. Nevydávanie páchatel'ov politických činov bolo zamýšľané ako korelát práva štátu udeliť azyl prenasledovanej osobe [Klečková, Renáta. Nepolitický čin: extradice, azyl. In: Právnik, 2006, 145(5), s. 546 – 567. ISSN 0231-6625]. Netvrdím, že v predmetnej veci išlo o túto situáciu, ale je to východisko. Avšak vráťme sa trochu späť.

1.2 Rozhodovanie o extradícii je jedným z najexistencijnejších typov rozhodnutia, a to tak pre vyžiadajú osobu, ako aj pre rozhodujúceho sudcu (porov. v širšom zmysle bod 55 nálezu sp. zn. II. ÚS 480/2014). Je to z hľadiska účinkov na vyžiadajú osobu nezvratné rozhodnutie, ak minister extradíciu povolí. Zvlášť v súčasnosti ide o citlivú tému [z pohľadu exekutívy zaujme epizóda 6 prvej série dánskeho seriálu Vlása (Borgen)], preto aj nasledujúce úvahy vyjadrujem s rešpektom k delikátnej téme, viac diskusne než „konfrontačne“. Myslím si, že priestor nálezu, aj keď väzobného a nevyhovujúceho, mal byť využitý na vyjadrenie týchto poznatkov.

1.3 Sťažovateľ je azylantom vo Švédsku, bol v moci našich úradov a žiada ho vydať Ruská federácia. V prvom rade sa domnievam, že najvyšší súd nemôže riešiť prejudiciálne, nemôže riešiť podrobne a nanovo v extradíčnom konaní, či sťažovateľ je alebo nie je azylantom. Sťažovateľ v podstate namietal, že švédsky status utečenca ho chránil aj v Slovenskej republike, ktorá je rovnako členským štátom Európskej únie. Bolo teda potrebné vyložiť, či dôvod neprípustnosti v § 501 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku (*Vydanie osoby do cudziny je neprípustné, ak ide o osobu, ktorá požiadala v Slovenskej republike o udelenie azylu, alebo jej bol udelený azyl alebo poskytnutá doplnková ochrana, v rozsahu ochrany poskytnutej takej osobe osobitným predpisom alebo medzinárodnou zmluvou; to neplatí, ak ide o osobu, ktorá požiadala v Slovenskej republike o udelenie azylu opakovane a o jej žiadosti o udelenie azylu už bolo právoplatne rozhodnuté.*) sa vzťahuje

len na azyl udelený v Slovenskej republike, alebo aj v inom štáte EÚ. S touto otázkou sa najvyšší súd nezaoberal v tom zmysle, aké má alebo nemá u nás účinky švédsky azyl, ale na úspornej ploche spochybnil materiálne samotný azyl, pričom ústavný súd tiež internalizoval názory najvyššieho súdu.

1.4 Vo všeobecnosti sa nová kvalifikačná smernica (2011/95) na rozdiel od starej (2004/83) snaží zaviesť jednotné postavenie osoby s azylom doplnkovou ochranou. To je cieľom Spoločného azylového európskeho systému, a preto funguje Dublinský systém – jedna krajina je príslušná na posúdenie žiadosti, tá rozhodne. Či ostatné štáty rozhodnutie uznávajú, na to sú sporné názory, a z tohto pohľadu nemusí byť smernica *acte claire* [Podľa stanoviska ECRE: mutual recognition of asylum decisions, http://www.ecre.org/wp-content/uploads/2016/07/ECRE-Mutual-recognition-of-positive-asylum-decisions-and-the-transfer-of-international-protection-status-within-the-EU_November-2014.pdf, bod 5.6 – vyplýva, že veľká časť štátov rozhodnutia iných štátov o udelení ochrany automaticky uznáva odkazom na jednotné postavenie osoby s medzinárodnou ochranou (Nemecko, Francúzsko...), ale sú stále štáty (Rumunsko), ktoré to neuznávajú a prax nie je jednotná.; podobne to vyplýva zo zhrnutí niektorých národných rozsudkov: <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/poland-court-appeal-wroc%C5%82aw-29-december-2004-ii-akz-50804#content> (poľský rozsudok, ktorý pri extradícii uznal, že človek, ktorému bol udelený azyl inde v EÚ, nesmie byť vydaný), podobné rozsudky z Grécka: <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/greece-thrace-appeal-council-july-2005-application-no-1392005#content>, <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/greece-supreme-court-20-february-2015-1862015#content> – v jednom z týchto prípadov to však nebola automatická prekážka, ale súd si to sám posúdil a tiež dospel k záveru o možnom porušení *refoulement*].

1.5 Jedna možnosť je teda automaticky akceptovať rozhodnutia iných štátov EÚ. Tieto štáty tiež majú možnosť, pokiaľ s tým budú oboznámené, ochranu v štandardnom konaní odobrať. Druhou možnosťou je nebrať azyl v inom štáte ako automatický dôvod pre neprípustnosť vydania, ale posúdiť samostatne hrozbu vrátenia do krajiny, kde by bol

jednotlivec prenasledovaný, resp. mučený, s tým, že sa ale prihliadne na to, že iný štát azyl udelil (uvedené platí pre refoulement aj pre extradíciu).

1.6 Teda, ak akceptujeme prvky spoločného azylového systému, tak bolo potrebné priamo akceptovať švédsky azyl, a ak nie, tak je na mieste test závažných dôvodov zlého zaobchádzania s podpornou úvahou o švédskom azyly. Otázka akceptovania švédskeho azylu nie je podľa môjho názoru z pohľadu európskeho práva *acté clair*, a preto mohlo byť na zváženie položiť predbežnú otázku: *Znamená jednotný status, že ochranu pred navrátením v čl. 21 kvalifikačnej smernice majú dodržiavať všetky štáty EÚ voči osobe, ktorej bola priznaná medzinárodná ochrana v inom štáte EÚ.* Východiskom pre výklad by bol bod 49 preambuly kvalifikačnej smernice (smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany.): *„Keďže ciele tejto smernice, a to vytvorenie noriem pre poskytovanie medzinárodnej ochrany štátnym príslušníkom tretej krajiny a osobám bez štátneho občianstva, pre jednotné postavenie utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu, nie je možné uspokojivo dosiahnuť na úrovni samotných členských štátov, ale z dôvodov rozsahu a účinkov tejto smernice ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie, môže Únia prijať opatrenia v súlade so zásadou subsidiarity podľa článku 5 ZEÚ. V súlade so zásadou proporcionality podľa uvedeného článku, táto smernica nepresahuje rámec nevyhnutný na dosiahnutie týchto cieľov.“*

1.7 V doterajších rozhodnutiach všeobecných súdov ďalej vnímam istú repetitívnosť a mechanickosť argumentácie vrátane rozhodnutia krajského súdu o vydaní sťažovateľa. Predmetom konania bola na krajskom súde a najvyššom súde zákonnosť a ústavnosť vydávacej väzby sťažovateľa. Sťažovateľ vychádzal z úvah, že ak je zrejmé, že nemôže byť vydaný, tak aj jeho väzba je protiústavná. Napokon ústavný súd už tak rozhodoval (pozri II. ÚS 264/09, právna veta: *„Orgány verejnej moci sú v súvislosti s rozhodovaním o zaistení cudzinca za účelom vyhostenia povinné brať do úvahy spojitosť medzi zaistením a jeho účelom.“*, tiež II. ÚS 147/2013, ako aj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sza 5/2013).

1.8 Najvyšší súd nezareagoval tým spôsobom, že v konaní o väzbe nedošlo k zisteniu zjavnej neprípustnosti vydania, a preto má obmedzenie osobnej slobody zákonný základ, ale svojou argumentáciou zašiel, myslím, v istom zmysle nad rámec konania o väzbe a vyjadril pomerne silnú pozíciu k veci sťažovateľovho vydania.

- *vylučovacia klauzula*

1.9 K vylučovacej klauzule uvádzam, že táto sa aplikuje, je to súčasť definície utečenca a je to jej obligatórny znak, pričom jej posúdenie sa robí v zásade v rámci konania o medzinárodnej ochrane, kde je viacero procesných požiadaviek: musí byť splnený dôkazný štandard („sú vážne dôvody domnievať sa“ – že niečo spáchala), v prípade čl. 1Fb Ženevského dohovoru, že sa dopustila „vážneho nepochitického trestného činu mimo štátu svojho azylu predtým, než v ňom bola prijatá ako utečenec...“. Možno spresniť, že „nepochitický trestný čin“ znamená, že to nie je forma prenasledovania krajinou pôvodu (Ak by v krajine pôvodu ušili niekomu na mieru trestný čin – hoci aj by bol napríklad hospodárskej povahy – len aby ho prenasledovali, už je to politický trestný čin; podobne ak skutková podstata má charakter politický, napríklad urážka hlavy štátu). Trestný čin musí byť vážny, čo sa posudzuje porovnaním trestnoprávných úprav a napríklad trestných sadzieb. Dôkazný štandard je tiež vysoký – nie síce taký vysoký ako v trestom práve (teda že by muselo byť preukázané nad akékoľvek pochybnosti, že to spáchal), ale predsa len vyšší než inde v azylom práve. To znamená, že iba skutočnosť, že je jednotlivec hľadaný Interpolom, by na to nestačila. Je potrebné skúmať, či jednotlivec s veľkou pravdepodobnosťou čin spáchal.

1.10 V kontexte Ženevského Dohovoru sa situácii, keď má vyžiadaná osoba azyl z iného štátu, venuje UNHCR v stanovisku k extradíciám: „55. *Byla-li vyžádaná osoba uznána za uprchlíka jinou zemí, je její status uprchlíka v této zemi významným faktorem a extradiční orgány dožádaného státu jej musí brát v úvahu při zkoumání, zda by vydání osoby bylo v souladu se zásadou non-refoulement. Rozhodnutí státu, že určitá osoba je uprchlíkem podle Úmluvy z roku 1951, má extraterritoriální účinky přinejmenším vůči*

ostatním členským státům Úmluvy z roku 1951. Status uprchlíka uznaný v jednom členském státě by měl být jiným členským státem zpochybňován jen ve výjimečných případech, kdy vyjde najevo, že dotyčná osoba zjevně nesplňuje požadavky Úmluvy z roku 1951. Tak tomu může být, například vyjdou-li najevo skutečnosti naznačující, že původně učiněná prohlášení byla nepravdivá, nebo z nich vyplývá, že dotyčná osoba splňuje kritéria vylučujících klauzulí Úmluvy z roku 1951.⁸² Německý Spolkový ústavní soud konstatoval, že uznání za uprchlíka jiným signatářským státem Úmluvy z roku 1951 sice není pro německé extradiční orgány závazné, ale tím, že se extradiční soud nespojil s úřady země azylu a nevyžádal si jejich názor na danou situaci, nesplnil svoji povinnost provést veškerá možná šetření potřebná pro zjištění, zda dotyčné osobě hrozí pronásledování, obzvláště pokud byly známy významné skutečnosti podporující takový závěr. Podle názoru ústavního soudu rozhodnutí jiného signatářského státu Úmluvy z roku 1951, že dotyčná osoba má oprávněné obavy z pronásledování ve dožadujícím státě, takovou skutečností je, a to tím spíše, že země azylu již dříve extradiční žádost dožadujícího státu pro tytéž trestné činy odmítla na základě statutu uprchlíka přiznaného této osobě (nález ze 14. listopadu 1979, I BvR 654/79). Je třeba poznamenat, že v obdobných případech může stát, který vyžádanou osobu uznal za uprchlíka, této osobě poskytnout diplomatickou ochranu.“ Uvedené stanovisko je staršieho dáta a uvedená citácia vyplýva z medzinárodného práva všeobecne. Ako bolo uvedené, v európskom práve je aktuálne sporné (uvádza to aj ESĽP), či štáty majú rozhodnutia o udelení medzinárodnej ochrany bez ďalšieho uznávať – ale rozhodne by na nich mali minimálne prihliadať.

- extradícia

1.11 Na základe nálezu sp. zn. II. ÚS 111/08 sú povinné už všeobecné súdy určite vo vydávacom konaní vykonať „substantial ground test“ – test domnienky vážnych dôvodov na zistenie, či vyžiadanej osobe nehrozí zlé zaobchádzanie. Článok 3 dohovoru žiadnu vylučovaciu klauzulu nemá a pôsobí absolútne. Ústavný súd v právnej vete II. ÚS 111/08 uviedol: «Ústavný súd konštatuje, že aj všeobecné súdy sú pri posudzovaní prípustnosti vydania viazané ľudsko-právnymi normami. Inými slovami, podmienky prípustnosti vydania (extradičné právo hmotné), ktoré sú povinné zvažovať súdy, sa

rozširujú o podmienku ľudsko-právnu, jadrom ktorej je naplnenie textu dohovoru a judikatúry k nemu. Uvedené vyplýva už zo spomenutej nezastupiteľnej úlohy brániť ľudskú slobodu pred inými mocami. V materiálnom právnom štáte sú súdy vzhľadom na svoju nezávislosť (čl. 141 ods. 1 a 2, čl. 144 ods. 1 ústavy), viazanosť len právom (čl. 144 ods. 1 ústavy) a znalosť práva na prvom mieste povolané brániť základné práva a slobody, v extradičnom prípade pred prokurátorom krajskej prokuratúry (§ 502 ods. 1 Trestného poriadku) a mocou dožadujúceho štátu. Súdy sú zároveň vzhľadom na svoju znalosť práva vo vzťahu k ľudským právam „najpovolanejším“ štátnym orgánom. Treba doplniť, že dôsledkom rozšírenia dôvodov neprípustnosti podľa § 501 Trestného poriadku sa rozširuje aj prieskum podľa § 509 ods. 4 Trestného poriadku. Z teoretického hľadiska ide o aplikačnú prednosť ústavy a medzinárodných zmlúv v situácii, v ktorej sú právnymi normami stanovujúcimi „niečo viac“ ako zákon, čím rozširujú zdanlivo taxatívnu úpravu v zákone. V koncepte priamej aplikovateľnosti ústavy a medzinárodných zmlúv o ľudských právach už nie vždy obстоjí doslovný výklad a klasické chápanie taxatívneho výpočtu. Inštitút ministrovho povolenia, resp. nepovolenia vydania nemožno považovať za plnohodnotný, resp. účinný opravný prostriedok v zmysle čl. 3 v spojení s čl. 13 dohovoru. Z vnútroštátneho pohľadu, berúc do úvahy nezvratnosť extradície, môže byť účinným prostriedkom nápravy porušenia základných práv (hlavne čl. 3 dohovoru a čl. 16 ods. 2 ústavy) v zmysle a v spojení s čl. 13 dohovoru len rozhodnutie súdu. Ide o porušenie ľudských práv, teda už súdy musia o nich rozhodovať (porov. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva *Chahal v. Spojené kráľovstvo*, sťažnosť č. 22414/93, § 151, § 153). Z uvedeného vyplýva povinnosť súdov vykonať test domnienky závažných dôvodov.»

1.12. Užitočné zhrnutie judikatúry ponúkla na stránkach Justičnej revue M. Bálintová (Tendencie Európskeho súdu pre ľudské práva v oblasti extradície a vyhostenia z hľadiska dodržania zákazu mučenia. In: Justičná revue, 67, 2015, č. 1, s. 30 – 46), aj keď osobne by som bol pri rozhodovaní o prípustnosti extradície vo vzťahu k našej veci ešte opatrnejší (porov. 1.14). Z hľadiska vývoja judikatúry doma, ale aj v zahraničí sú z rozhodnutí naznačených v náleze hodné pozornosti rozsudok ESLP z 25. 3. 2014, sťažnosť č. 59297/2012, M.G. proti Bulharsku, uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1149/16 a nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1015/14.

1.13 Považujem za užitočné sprístupniť anotáciu rozsudku ESLP M. G. proti Bulharsku (http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/C4FAD55601138AF1C1257D18002DA119?openDocument&Highlight=0): „*Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v případě vydání stěžovatele do Ruska by došlo k porušení článku 3 Úmluvy. (i) Okolnosti případu Stěžovatel, občan Ruské federace čečenského původu, žil do roku 2004 v Ingušsku. V říjnu 2003 provedli v jeho domě příslušníci tajné ruské služby prohlídku, v rámci níž zajistili poměrně velké množství zbraní. V listopadu 2004 byl stěžovatel obviněn z několika trestných činů (mj. z účasti na ozbrojené skupině, přípravy teroristických útoků poskytováním zbraní, výbušnin, munice a komunikačního materiálu teroristickým skupinám) a byl na něj prostřednictvím Interpolu vydán mezinárodní zatykač. Mezitím však v březnu téhož roku stěžovatel odjel spolu se svou ženou a třemi dětmi do Polska, kde byl následně všem udělen uprchlický status podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951. V prosinci 2005 se stěžovatel s rodinou usadil v Německu, kde byl všem opět udělen uprchlický status i povolení k pobytu z humanitárních důvodů. V červenci 2012 byl stěžovatel při cestě do Turecka zadržen na rumunsko-bulharských hranicích, jelikož vyšlo najevo, že je ruskými orgány hledán za účelem jeho trestního stíhání. Bulharský státní zástupce nařídil extradiční vazbu a v srpnu 2012 byla bulharskému ministru spravedlnosti zaslána žádost ruských orgánů o vydání stěžovatele, podle níž měl být trestním soudem v ingušském Nazranu vydán příkaz k zatčení stěžovatele a k jeho umístění do předběžné vazby. V rámci extradiční žádosti poskytla ruská strana rovněž diplomatické záruky, podle kterých mělo být stěžovateli mj. umožněno účinně se bránit prostřednictvím advokáta a neměl být trestně stíhán z politických a rasových důvodů, pro jeho vyznání či národnost. V červenci 2012 byl do extradičního spisu stěžovatele zařazen dopis představitele Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, který potvrdil, že stěžovateli byl pro jeho pronásledování v zemi původu přiznán uprchlický status, nebezpečí, které mu v Rusku hrozilo, stále trvalo a jeho vydání by tedy bylo v rozporu se zásadou non-refoulement zaručenou mj. článkem 3 Úmluvy. Po ústním jednání v srpnu 2012 krajský soud v Ruse žádost o vydání stěžovatele zamítl mj. s tím, že podle článku 78 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii měl stěžovatel status uprchlíka přiznaný v Polsku a Německu automatickou platnost v celé Evropské unii a tedy i v Bulharsku. Kromě toho navzdory poskytnutým*

zárukám existovala rizika špatného zacházení se stěžovatelem v zemi jeho původu. Druhostupňový soud ve Velikovu však k odvolání státního zástupce v září 2012 žádosti vyhověl a nařídil umístit stěžovatele do extradiční vazby. Soud následně podle článku 39 Jednacího řádu Soudu zakázal vydat stěžovatele do Ruska dříve, než bude ukončeno řízení o přijatelnosti a odůvodněnosti jeho stížnosti.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K namítanému porušení článku 3 Úmluvy Stěžovatel na poli článku 3 Úmluvy namítal, že v případě jeho vydání do Ruska by byl vystaven závažnému riziku mučení či jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení. Soud připomněl, že v minulosti v několika desítkách případů proti Rusku dospěl k závěrům o závažných porušeních lidských práv v souvislosti s protiteroristickými zásahy či trestním stíháním vedeným proti osobám podezřelým z příslušnosti k povstaleckým skupinám v severním Kavkazu. Tuto okolnost je třeba vzít v úvahu i přesto, že dané případy se týkaly skutkových okolností z počátku tohoto tisíciletí. Trestní stíhání bylo proti stěžovateli ostatně zahájeno právě v této době. Soud dále odkázal na zprávy Komisaře pro lidská práva Rady Evropy z roku 2011, Evropského výboru pro zabránění mučení (CPT) v návaznosti na jeho návštěvu Ruska v roce 2011, Výboru proti mučení OSN (CAT) z roku 2012 a na zprávy Human Rights Watch z posledních dvou let, podle kterých byl region stále zatížen násilnostmi ze strany povstalců i státních bezpečnostních složek. Ty se přitom opakovaně dopouštěly tzv. nucených zmizení, kolektivního trestání či mučení osob podezřelých z příslušnosti k povstaleckým skupinám. Soud proto konstatoval, že oblast severního Kavkazu včetně Ingušska nadále zůstává zónou ozbrojeného konfliktu charakteristickou násilnostmi a závažným porušováním základních lidských práv osob patřících k místní populaci. Soud dále posuzoval, zda v projednávané věci existovalo riziko, že stěžovatel bude v případě vydání do Ruska vystaven zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Stěžovatel se dovolával zejména statusu uprchlíka podle Úmluvy z roku 1951 a jejího článku 33 zakotvujícího zásadu non-refoulement, přičemž tato otázka byla rovněž podrobně diskutována před vnitrostátními soudy. Soud připomněl, že mu nepřísluší vyslovovat se k výkladu vnitrostátního práva, zejména tedy k otázce, zda měl mít uprchlický status podle uvedené úmluvy za následek automatické přiznání mezinárodní ochrany podle vnitrostátního práva. Není ani jeho úkolem vyjadřovat se k otázce závaznosti předpisů Evropské unie ve věcech azylu. Uprchlický status, který byl stěžovateli udělen

v Polsku a Německu, nicméně dle Soudu nasvědčoval o tom, že přinejmenším v letech 2004 a 2005 existovala rizika, že stěžovatel by byl v zemi svého původu pronásledován. Bylo dále nesporné, že ruské orgány žádaly vydání stěžovatele za účelem trestního stíhání, přičemž ruský soud rozhodl o umístění stěžovatele do předběžné vazby. Podle Soudu by potom stěžovateli, v případě jeho vydání Ruska a následného pravděpodobného umístění do jednoho z vazebních zařízení v severním Kavkazu s ohledem na jeho obvinění z trestné činnosti v rámci aktivit jedné z povstaleckých skupin hrozilo mučení za účelem vynucení jeho výpovědi nebo jiné nelidské či ponižující zacházení. Takové zacházení s osobami nacházejícími se v obdobném postavení jako stěžovatel prokazují výše uvedené zprávy CPT, Komisaře pro lidská práva rady Evropy a CAT. Podle stěžovatele byli navíc v minulosti ruskými státními orgány pronásledováni i jeho blízcí, přičemž sestra stěžovatele měla dokonce beze stop zmizet. Ačkoli nebylo toto tvrzení dostatečně prokázáno, dostupný důkazní materiál (zpráva Komisaře pro lidská práva) podle Soudu svědčí o praktikách ruských orgánů spočívajících v kolektivních trestech a pronásledování osob blízkých podezřelým s účasti na povstaleckých aktivitách v severním Kavkazu. K námitce vlády, podle které poskytly ruské orgány v rámci extradičního řízení dostatečné diplomatické záruky, soud připomněl, že k takovým zárukám přihlíží pouze jako k jednomu z faktorů při posouzení rizik špatného zacházení v konkrétním případě, přičemž jejich váha bude vždy záležet na okolnostech případu v určitém rozhodném období [srov. Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království, č. 8139/09, rozsudek ze dne 17. ledna 2012, § 187-189]. Soud zohlednil, že Rusko je smluvním státem Úmluvy a zavázalo se respektovat lidská práva Úmluvou zaručená, avšak v projednávané věci diplomatické záruky nebyly dle jeho názoru způsobilé dostatečně eliminovat rizika špatného zacházení se stěžovatelem, a to zejména s ohledem na výše uvedené mezinárodní zprávy, podle kterých ruské orgány mj. neplní povinnost špatné zacházení s osobami obviněnými z povstaleckých aktivit účinně vyšetřit. Bulharská vláda navíc nespecifikovala, jakým způsobem měla v úmyslu zajistit respektování záruk ze strany ruských orgánů, přičemž ani nebylo možné se opřít o zkušenosti s diplomatickou spoluprací s ruskou stranou v jiných obdobných případech. Druhostupňový soud, který vydání stěžovatele do Ruska povolil, se navíc bez dalšího opřel o tyto záruky a otázku rizik špatného zacházení v konkrétním případě stěžovatele tak v rozporu se svou povinností nepodrobil náležitému zkoumání. Stěžovateli tak byly upřeny záruky vyplývající

z příslušného ustanovení Úmluvy. Soud proto uzavřel, že v případě vydání stěžovatele do Ruska by došlo k porušení článku 3 Úmluvy.“

1.14 Rovnako sú hodné pozornosti pasáže z uznesenia sp. zn. I. ÚS 1149/16, pričom osobne by som možno bol pri rozhodovaní o prípustnosti extradície ešte o niečo opatrnejší:

„Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že extradice není přípustná, pokud existují závažné důvody domnívat se, že vydávaná osoba bude vystavena reálnému nebezpečí mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu [nález sp. zn. II. ÚS 1221/13 ze dne 29. 1. 2014 (N 12/72 SbNU 169), bod 19]. Reálné nebezpečí neznamená jistotu, ale určitou míru pravděpodobnosti, že porušení stěžovatelových práv v cílové zemi nastane, konkrétně že ve významném procentu případů obdobných situací stěžovatele dojde k nežádoucímu následku (viz např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 422/16 ze dne 22. 3. 2016 odkazující na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 2 Azs 71/2006). Při posuzování tohoto reálného nebezpečí je nutno zkoumat dva faktory: obecnou situaci v cílové zemi a osobní okolnosti stěžovatele.

Ústavní soud se v minulosti opakovaně zabýval také přípustností extradice do Ruska. Jde-li o konkrétní poměry v Ruské federaci, Ústavní soud opakovaně poukazuje na zprávy o nevyhovujících podmínkách v ruských věznicích a deficitech v ruském justičním systému, tyto však podle něj samy o sobě nezpůsobují, že by vydání do Ruské federace bylo ve všech případech nepřípustné. Ústavní soud nemá v úmyslu jakkoliv bagatelizovat zprávy svědčící o tom, že dodržování základních práv v Ruské federaci vykazuje závažné nedostatky, zejména pokud jde o právo na spravedlivý proces a zákaz mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení. Situace v zemi nicméně dlouhodobě není považována za natolik závažnou, aby absolutně vylučovala vydávání osob do Ruské federace. K tomuto vydání dojít může, ovšem po řádném individuálním posouzení příslušných otázek (viz nález ze dne 26. května 2015 sp. zn. II. ÚS 1017/14; nález ze dne 11. září 2013 sp. zn. III. ÚS 1354/13; usnesení ze dne 29. ledna 2013 sp. zn. I. ÚS 48/13; usnesení sp. zn. IV. ÚS 422/16 ze dne 22. 3. 2016; usnesení sp. zn. IV. ÚS 2746/13 ze dne 15. 1. 2014)

Obdobné principy v případě vydávání či vyhošťování do Ruska aplikuje i Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“). V případě Ruska je zásadní rozdíl, zda má být osoba vydána do centrálních částí Ruska, kde riziko špatného zacházení je obecně menší,

nebo do neklidné oblasti severního Kavkazu. Judikatura ESLP je v současné době konstantní v tom, že i přes občasné porušování lidských práv v Rusku situace není taková, aby vylučovala jakékoliv vyhoštění nebo extradici do Rusku. Nebezpečí špatného zacházení však v zásadě existuje u obyvatel Čečenska, Inguštie, či Dagestánu, kteří jsou nebo byly nějakým způsobem napojeni na boj proti vládě, či se o tom úřady domnívají. V takovém případě je poté nutno pečlivě zvažovat okolnosti každého jednotlivého případu (viz např. shledaná porušení Úmluvy v rozhodnutích ve věcech R. K. proti Francii, č. 61264/11, § 63; M.V. a M.T. proti Francii, č. 17897/09, § 40; či M.G. proti Bulharsku, č. 59297/12). Oproti tomu například ve věci A.Y. proti Slovensku, č. 37146/12, ESLP porušení neshledal, neboť stěžovatelova verze událostí nebyla důvěryhodná a také vzal v potaz rozsáhlé a podrobné diplomatické záruky Ruska. Ani neutěšená situace v mnoha ruských věznicích extradici zcela nevylučuje, zvýšené riziko je však opět u věznic na severním Kavkaze (viz rozsudek ve věci Tershiyev proti Ázerbajdžánu ze dne 31. 7. 2014, č. 10226/13, § 54-55).

V nyní posuzovaném případě je zásadní, že stěžovatel má být vydán ke stíhání do Moskvy, a nikoliv do oblasti severního Kavkazu. Zároveň z dostupných materiálů nevyplývá a stěžovatel to ani netvrdí, že by byl nějak zapojen do ozbrojeného boje proti vládě. Tyto zvláštní rizikové faktory tedy u stěžovatele absentují. Ústavní soud také nemá žádné zprávy z dostupných zdrojů, včetně judikatury ESLP, že by podmínky detence v moskevském Vyšetřovacím vězení č. 5 byly v rozporu s čl. 3 Úmluvy a stěžovatel ani žádné konkrétní poznatky o tomto vazebním vězení nepředložil.“

1.15 V prostredí Rady Európy je nová aj situácia po novele ruského federálneho ústavného zákona o ústavnom súde, ktorá umožňuje odmietnuť vykonanie rozsudku ESLP, ak odporuje ruskej ústave (pozri stanovisko č. 832/2015 Benátskej komisie).

- zákonný sudca

2.1 Aj keď si nemyslím, že by v predmetnej veci hrozila nejaká „kabinetnosť“, prevenciou proti ktorej je základné právo na zákonného sudcu [k judikatúre ústavného súdu porov. solídny prehľad v Aštary, A. Právo na zákonného sudcu a vybrané súvislosti v civilnom procese. In: Zámožník, Uhliarová (eds.): *Súčasný vývojové tendencie princípov*

a pravidiel nadnárodného, európskeho a národného civilného procesu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. 247 s. Slovenské zborníky. ISBN 978-80-7380-582-1, s. 7 a nasl.], doslovné znenie zákona si v tomto smere vyžadovalo iný výsledok. Štruktúra aplikovateľnej právnej normy je v klasickom (tradičnom) trichotomickom podaní právnej teórie – hypotéza (predpoklad, skutočnosť – ak nastane situácia „S“), dispozícia (následok, pravidlo – potom sa dovoľuje/zakazuje/prikazuje konanie „K“) a sankcia (ak nie je splnený následok, nasleduje sankcia „S“). Ako v procese aplikácie práva postupovať, ak právny život priniesol situáciu „S“, ktorú žiadna právna norma v hypotéze explicitne nepredpokladá? Tak by otázku uchopil teoretik. Určujúcou pre konkrétneho jednotlivca, ktorého vec sa ocitne v situácii „S“ pred orgánmi aplikácie práva, a kde sa k tomu všetkému „hrá“ o jeho osobnú slobodu, však nie je odpoveď akademická, ale odpoveď orgánu aplikácie práva, ktorý je povolaný na praxou položenú otázku odpovedať.

2.2.Vo veci sp. zn. II. ÚS 53/2016 by vzhľadom na právny stav veci najsprávnejším rozhodnutím bol z môjho pohľadu taký výrok nálezu, ktorým by ústavný súd konštatoval porušenie základného práva sťažovateľa na zákonného sudcu v zmysle čl. 48 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

- hypotéza

2.3 Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uvádzal, že *„rozvrh práce Krajského súdu v Košiciach neumožňuje bez ďalšieho prideliť predsedovi senátu, rozhodujúcemu o predbežnej väzbe zadržanej osoby rozhodovať automaticky (bez možnosti náhodného pridelenia) o návrhu na vzatie tej istej osoby do vydávacej väzby“*, napriek tomu sa najvyšší súd s jeho námietkou *„spočívajúcou v tom, že sudkyňa – predsedníčka senátu , nie je členkou súdneho oddelenia 6 Ntc... nijako nevyrovnal, ale ani nezaoberal“*. Po citovaní príslušného ustanovenia rozvrhu práce Krajského súdu v Košiciach, na znenie ktorého vo svojej sťažnosti odkazoval, ďalej sťažovateľ uvádzal, že z jeho obsahu *„nevyplýva, že by návrh prokuratúry na vzatie sťažovateľa do vydávacej väzby mal byť pridelený tomu istému senátu, ktorý rozhodoval o návrhu Krajskej prokuratúry v Košiciach o vzatí sťažovateľa do predbežnej väzby. Naopak, ustanovenie*

rozvrhu práce, ktoré odkazuje, v prípade rozhodovania podľa piatej časti Tr. por., na rozvrh služieb, ktorý tvorí prílohu rozvrhu práce, potvrdzuje sťažovateľom uvádzanú skutočnosť, že o jeho väzbe nemal bez ďalšieho rozhodovať senát 6Ntc, ani

, ktorá nie je členkou tohto senátu, ale sudca stanovený týmto rozvrhom služieb.“. Namietal tiež, že najvyšší súd sa v napadnutom uznesení s „obsahom [jeho] námietok... vo vzťahu k porušeniu jeho práva na zákonného sudcu nezaoberal, keďže na konkrétne námietky... reagoval argumentáciou, ktorej vzťah ku konkrétnym ustanoveniam rozvrhu práce Krajského súdu v Košiciach, obsadeniu jednotlivých súdnych oddelení a rozvrhu služieb nemožno identifikovať“.

2.4 Sťažovateľ v súvislosti námietkami týkajúcimi sa porušenia základného práva na zákonného sudcu tvrdil, že najvyšší súd nereagoval primeraným spôsobom na jeho námietku, že sudkyňu krajského súdu nemožno z rozvrhu práce krajského súdu na rok 2015 sp. zn. 1 SprR 74/2014 v znení jeho dodatku č. 1/2015 zo 6. februára 2015 sp. zn. 1 SprR 1/2015 identifikovať ako zákonnú sudkyňu oprávnenú rozhodovať o návrhu krajskej prokuratúry na jeho vzatie do vydávacej väzby, pretože „... z rozvrhu práce nevyplýva, že by návrh prokuratúry na vzatie sťažovateľa do vydávacej väzby mal byť pridelený tomu istému senátu, ktorý rozhodoval o návrhu... prokuratúry... o vzatí sťažovateľa do predbežnej väzby“.

2.5 Sťažovateľ v kontexte námietky o nedostatočnom odôvodnení napadnutého uznesenia najvyššieho súdu argumentoval, že rozvrh práce krajského súdu neumožňuje bez ďalšieho prideliť predsedovi senátu rozhodujúcemu o predbežnej väzbe zadržanej osoby rozhodovať bez možnosti náhodného pridelenia aj o návrhu na vzatie tej istej osoby do vydávacej väzby.

2.6 Najvyšší súd v reakcii na túto argumentáciu sťažovateľa napadnuté uznesenie v relevantnej časti odôvodnil tým, že „[v]časti pravidla určovania zákonného sudcu je uvedené, že v prípade rozhodnutia podľa piatej časti Trestného poriadku nie je možné vec prideliť náhodným výberom pomocou aplikácie... Z pravidiel určovania zákonného sudcu je zrejmé, že v prípade opätovného predkladania trestných vecí na rozhodnutie, o ktorých

už predtým rozhodoval určitý senát (a to vrátane rozhodovania o väzbách) sa vec prideli po lustrácii tomuto senátu (predsedovi senátu).

Najvyšší súd má za to, že rovnaký postup je aplikovateľný aj v prípade rozhodovania o návrhu prokurátora na vzatie osoby do predbežnej väzby, vydávacej väzby a rozhodnutia o prípustnosti vydania do cudziny osoby, ktorá je vo vydávacej väzbe. Uvedený právny názor podporuje aj nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 18. apríla 2013 sp. zn. IV. ÚS 571/2012, z ktorého vyplýva, že ústava medzi väzbou v rámci vnútroštátne vedeného trestného konania a väzbou v extradičnom konaní nerozlišuje.

V danom prípade vec bola pridelená predsedníčke senátu – sudkyni na konanie a rozhodnutie po lustrácii nie náhodným výberom cez elektronickú podateľňu, ale prostredníctvom vyššie uvedenej výnimky, pretože vo veci už pôvodne konala a rozhodovala o predbežnej väzbe.“

- dispozícia

2.7 Pri takto konštruovanom právnom stave bolo podľa môjho názoru možné na vec nazerať dvojakou optikou (prístupom):

2.8 *Po prvé/prvý prístup* – vychádza sa z interpretácie platného textu rozvrhu práce, pričom na otázku pridelenia veci týkajúcej sa rozhodovania o vydávacej väzbe, ktorého úprava v rozvrhu práce absentuje, sa analogicky použijú ustanovenia rozvrhu práce, ktoré sú svojím účelom a obsahom najbližšie uvedenej právnej situácii (t. j. situácii prideľovania veci týkajúcej sa rozhodovania o vydávacej väzby konkrétnemu senátu/sudcovi), a to ustanovenia rozvrhu práce upravujúce prideľovanie veci senátu/sudcovi pri opätovnom predložení veci na rozhodnutie v tej istej väzobnej veci spočívajúcej v rozhodovaní o sťažnostiach proti rozhodnutiam o väzbe v prípravnom konaní a na hlavnom pojednávaní.

2.9 Pri tomto prístupe sa prezumuje, že rozhodovanie o väzbe, o ktorej v zmysle rozvrhu práce ako odvolací súd rozhodne pri opätovnom predložení väzobnej veci na rozhodnutie (rozhodovanie o sťažnostiach proti rozhodnutiam o väzbe v prípravnom konaní a na hlavnom pojednávaní) ten istý senát, ktorý už v tejto veci pôvodne rozhodoval, je tej

istej kvality (v zmysle právneho posudzovania veci a východísk pre posudzovanie veci) ako rozhodovanie o vydávacej väzbe, kde súd rozhoduje ako prvostupňový súdny orgán, pričom v zmysle použitej analógie by mal o nej rozhodovať ten istý senát/súdca, ktorý už vo veci predtým rozhodoval, teda rozhodoval o predbežnej väzbe.

2.10 *Po druhej/druhý prístup* – pri tomto prístupe sa, naopak, vychádza z prezumpcie, že rozhodovanie o väzbe, o ktorej v zmysle rozvrhu práce ako odvolací súd rozhodne pri opätovnom predložení väzobnej veci na rozhodnutie (rozhodovanie o sťažnostiach proti rozhodnutiam o väzbe v prípravnom konaní a na hlavnom pojednávaní) ten istý senát, ktorý už v tejto veci pôvodne rozhodoval, nie je a ani nemôže byť tej istej kvality (v zmysle právneho posudzovania veci a východísk pre posudzovanie veci) ako rozhodovanie o vydávacej väzbe, kde súd rozhoduje ako prvostupňový súdny orgán.

2.11 Argumentuje sa konkrétne, že sudca/senát rozhodujúci ako odvolací súdny orgán o sťažnosti proti rozhodnutiu, ktorým bolo rozhodnuté o väzbe obvineného v prípravnom konaní alebo na hlavnom pojednávaní, nehodnotí skutočnosti rozhodujúce pre rozhodnutie vo veci samej, t. j. pre rozhodnutie o vine a treste. Navyše ako odvolací súdny orgán má k dispozícii prvostupňovým súdom ustálený skutkový a právny stav.

2.12 Naopak, súd rozhodujúci v prvom stupni o vydávacej väzbe je povinný už v tomto štádiu extradičného konania zohľadňovať také skutočnosti, ktoré majú vplyv na rozhodovanie vo veci samej (t. j. o samotnej extradícii) a z ktorých jednoznačne a nepochybne vyplýva, že konkrétna osoba, voči ktorej sa navrhuje vzatie do vydávacej väzby, nemôže byť vydaná na trestné stíhanie do dožadujúceho sa štátu. Navyše súd v tomto prípade koná v prvom stupni a je na jeho pleciach ustáliť skutkový a právny stav na základe navrhovaných dôkazov a iných skutočností.

2.13 Nemožno preto na otázku pridelenia veci týkajúcej sa rozhodovania o vydávacej väzbe, ktorého úprava v rozvrhu práce absentuje, analogicky použiť ustanovenia rozvrhu práce upravujúce pridelovanie veci senátu/sudcovi pri opätovnom predložení veci na rozhodnutie v tej istej väzobnej veci spočívajúcej v rozhodovaní o sťažnostiach proti

rozhodnutiam o väzbe v prípravnom konaní a na hlavnom pojednávaní, keďže tieto nie sú, vzhľadom na rozdielnu kvalitu rozhodovania o sťažnosti proti rozhodnutiu, ktorým bolo rozhodnuté o väzbe obvineného v prípravnom konaní alebo na hlavnom pojednávaní a rozhodovania o vzatí dotknutej osoby do vydávacej väzby, kde súd rozhoduje ako prvostupňový súdny orgán, svojím účelom a obsahom najbližšie uvedenej právnej situácii.

2.14 Pri druhom prístupe je dôležitý taktiež argument, že použitie analógie pri riešení otázky pridelovania veci týkajúcej sa rozhodovania o vzatí dotknutej osoby do vydávacej väzby konkrétnemu senátu/sudcovi je záležitosť interpretácie, výkladu a vyplňania medzier v rozvrhu práce, a nie je preto vylúčené, že obdobný, resp. ten istý právny stav posúdi iný súd rozdielne (a teda nepoužije analógiu alebo analogicky použije iné ustanovenie rozvrhu práce), čím dochádza v prostredí trestného (extradičného) práva k zníženiu právnej istoty dotknutých osôb v spojení zo zárukami vyplývajúcimi z práva na zákonného sudcu.

2.15 Pri existencii opísanej dichotómie riešení uvedeného právneho stavu bolo na ústavnom súde, aby vzhľadom na garancie vyplývajúce z práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy ustálil, aplikácia ktorého prístupu na vec sťažovateľa bola v jeho prípade priateľskejšia k ochrane jeho a ním označených ústavných práv.

2.16 Ústavný súd, prihliadajúc na skutočnosť, že ide o oblasť trestného práva a osobnú slobodu sťažovateľa, mal podľa mojej mienky konštatovať, že je potrebné jednoznačne uprednostniť druhý prístup vysporiadania sa s ustáleným právnym stavom v sťažovateľovej veci. To znamená, že v tomto prípade nebolo možné analogicky použiť tie ustanovenia rozvrhu práce, ktoré na vec vzťahol najvyšší súd, keďže tieto nemožno z už uvedených dôvodov (opísaných v druhom prístupe) aplikovať na pridelovanie vecí senátu/sudcovi vo veciach rozhodovania o vzatí dotknutej osoby do vydávacej väzby. Krajský súd tak mohol a mal zvoliť pri pridelovaní veci týkajúcej sa rozhodovania o vzatí sťažovateľa do vydávacej väzby postup, ktorý bol upravený v rozvrhu práce a ktorý bol použitý pri pridelovaní veci rozhodovania o vzatí sťažovateľa do predbežnej väzby. Opísané premenné mal v napadnutom uznesení zohľadniť aj najvyšší súd, pričom tak neurobil a preferoval prvý prístup (už opísaný) pri posudzovaní veci sťažovateľa.

- sankcia

2.17 Vzhľadom na popísané som toho presvedčenia, že ústavný súd mal rozhodnúť o porušení základného práva sťažovateľa na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

V Košiciach 13. októbra 2016